

Hetken työ tuhatvuosiin vaikuttaa

VARSINAIS-SUOMEN ARKKITEHTUURIPOLIITTINEN OHJELMA





Arken, Humanistinen tiedekunta, Åbo Akademi Arkkitehtitoimisto Sigge Oy, 2004 Valokuva: Vesa Loikas

- 3 Alkusanat
- 4 Laadukas ympäristö on perusoikeus ja vetovoimatekijä
- 8 Kulttuurimaisema ja rakennusperintö
- 10 Ympäristökasvatus, -koulutus ja –tutkimus
- 12 Maankäytön suunnittelu ja kaavoitus
- 14 Rakentamisen ohjaus ja tarkastus
- 16 Arkkitehtuuripalveluiden tilaaminen
- 18 Linkkejä, ohjelmatyöstä
- 20 Toimenpidepankki

Kannen kuva
Aurajokimaisema Tuomaansillalta alajuoksulle
Valokuva: Kira Suomalainen

ALKUSANAT

Hetken työ tuhatvuosiin vaikuttaa -ohjelma nostaa hyvän rakennetun ympäristön ja arkkitehtuurin perusoikeudeksi ja menestystekijäksi Varsinais-Suomessa lähtökohtinaan hyvinvointi ja viihtyvyys elinympäristössä. Ohjelma muistuttaa jo nimellään rakennettua ympäristöä koskevien päätösten ja toimien pitkäaikaisesta vaikutuksesta. Ohjelma on tarkoitettu kaikille, jotka toimissaan sivuavat rakentamista ja maankäyttöä.

Arkkitehtuuripoliittinen ohjelma vaikuttaa rakentamisen ja kulttuuriympäristön yhteiskunnallisiin ja yhteisöllisiin rakenteisiin, tukee ympäristön hallittua muutosta sekä lisää vuorovaikutusta rakennusalan eri toimijoiden välille. Rakennettu ympäristö on merkittävä osa kansallisvarantoamme. Ohjelman toimenpiteiden ja tavoitteiden kustannukset ovat kohtuullisia, kun ajatellaan niiden vaikutuksia.

Hyvä ja omaleimainen arkkitehtuuri uudis- ja korjausrakentamisessa saa uusia mahdollisuuksia ohjelman tavoitteiden kautta. Ohjelma vahvistaa kokonaisvaltaista, ympäristöä kunnioittavaa kaavoitusta, kansalaisten osallisuutta, ylikunnallista yhteistyötä rakentamiseen liittyvissä kysymyksissä sekä kulttuuriympäristön huolellista hoitoa ja ympäristökasvatusta.

Toimenpiteillään ohjelma lisää keinoja hyvän ympäristön aikaansaamiseksi. Toimenpiteet ovat tukena rakentamista koskevan lainsäädännön noudattamiselle. Ohjelmatyön aikana esille nousi myös tarpeita rakennus- ja maankäyttölain uudistamiselle.

Ohjelmatyön aikana käynnistyi arkkitehti Erik Bryggmanin (1891- 1955) mukaan nimettävän Bryggman-instituutin perustaminen. Instituutista tulee kansainvälinen rakennetun ympäristön monitieteellinen ja –taiteellinen täydennyskoulutuksen, tutkimuksen ja kehittämisen keskus.

Varsinais-Suomen ja Turun arkkitehtuuripoliittisia ohjelmia on laadittu rinnan ja yhteistyössä. Ne niveltyvät valtion arkkitehtuuripoliittiseen ohjelmaan sekä jo valmiisiin että työn alla oleviin paikallisiin ja alueellisiin ohjelmiin. Varsinais-Suomen liitto ja taidetoimikunta julkaisevat ohjelman, seuraavat sen toteutumista ja päivittävät sitä kuuden vuoden välein.

VARSINAIS-SUOMESTA

Varsinais-Suomi on yhtäjaksoiselta asutushistorialtaan Suomen vanhinta aluetta. Kaupungeissa ja maaseudulla on edelleen koettavissa esihistoriallisia ja keskiaikaisia ympäristöjä. Turun pitkäaikainen asema Ruotsin kakkoskaupunkina Tukholman jälkeen teki koko maakunnasta rintamaata.

Varsinais-Suomen maaseutu- ja kaupunkiasutus on vanhaa ja kerroksellista. Monimuotoinen rannikko-, saaristo- ja sisämaaluonto leimaavat kulttuurimaisemaa. Luonteenomaista maakunnan rakennetulle ympäristölle ovat tiiviit kylät, keskiaikaiset kirkot ja linnat, kartanot, laajat pellot. Naantali, Parainen, Turku ja Uusikaupunki ovat tyypillisiä 1800 – 1900-luvun alun pohjoismaisia puukaupunkeja. Nuoren itsenäisen Suomen tyyli-laji, klassisismi, muuttui funktionalismiksi juuri Turussa. Jälleenrakennuskauden yhtenäisiä alueita löytyy kaikkialta maakunnasta, kuten myös 1960-luvulta alkaneen teollisen rakentamisen ja kaupungistuminen vaikutuksia.

Maakunnan arkkitehtuurin perintö ja nykyisyys ovat kansallisesti merkittävät. Arkkitehtuurisuunnittelun korkeakoulutusta kaivataan kokoaan ympärilleen alan luovaa tihentymää.

Sauvon kirkonkylä Valokuva: Viri Teppo-Parnä



Valon aukio, Raisio
Vesa Honkonen Arkkitehdit Ky, 2002
Valokuva: Jussi Tlainen



Läntinen Rantakatu 21
Arkkitehti: Erik Bryggman, 1952
Valokuva: Milla Järvipetäjä



LAADUKAS YMPÄRISTÖ ON PERUSOIKEUS JA VETOVOIMATEKIJÄ

Rakennettu ympäristö koskettaa kaikkia. Se vaikuttaa jokapäiväiseen elämäämme, mielialaan, terveyteen, liikkumiseen sekä arjen jäsentymiseen.

Laadukas rakentaminen on ympäristön ja ihmisten kannalta turvallista, ekologista, esteettistä sekä kestävä kehityksen periaatteiden mukaista. Hyvät asuinympäristöt ovat monipuolisia ja virikkeellisiä, toimivia ja turvallisia paikkoja asua sekä liikkua.

TAVOITTEET

Uusi ja vanha muodostavat maakunnan rakentumisen kaikissa vaiheissa ehjiä ja harmonisia kokonaisuuksia. Varsinaissuomalaiset ymmärtävät kulttuuriympäristöjen ja arkkitehtuurin arvot ja ottavat ne huomioon. Ihmiset ottavat kantaa ja voivat vaikuttaa oman ympäristönsä laatuun.

Varsinais-Suomessa kaupungit ja maaseutu erottuvat toisistaan ympäristöinä, mutta ne elävät vuorovaikutuksessa keskenään. Yksityisissä ja julkisissa päätöksissä ja toimissa ymmärretään ympäristön kauneuden, kerroksellisuuden ja sosiaalisen monimuotoisuuden merkitys. Hyvä ympäristö luo edellytykset palveluiden tasapuoliselle kehittämiselle ja luovalle taloudelle.

Julkinen ja yksityinen sektori nostavat suunnittelun laadun keskeiseksi kaikessa rakentamisessa. Rakennukset ja ympäristökokonaisuudet suunnitellaan harmonisiksi ja hierarkialtaan ymmärrettäviksi.

YLEISET TOIMENPITEET

- Maakunnan kaupungit ja seutukunnat perustavat kaupunki/taajamakovaneuvottelukunnat ja niiden lausunnoille annetaan painoarvoa rakentamiseen liittyvässä päätöksenteossa.
- Kunnat määrittävät oman ympäristönsä erityispiirteet ja selvittävät kuntalaisille keskipitkällä ja pitkällä tähtäimellä suunnitellut merkittävät ympäristöä muuttavat toimenpiteet ja niiden vaikutukset, ikään kuin ympäristötakuuna.
- Yksityiset ja julkiset rakennuttajat järjestävät nykyistä enemmän laatupainotteisia arkkitehtuurikilpailuja niin rakentamisessa kuin maankäytön suunnittelussa.

- Kilpailut näyttävät suuntaa kaavoituksessa, yksittäisten arvokehtien sekä arkkirakentamisen toteutuksissa. Kilpailukohteina voivat olla myös maisema-, liikenne-, tai muu ympäristösuunnittelu.
- Valtio, kunnat ja seurakunnat toimivat rakentamisessa esikuvina. Koulu- ja päiväkotirakentamisen laatuun lasten ja nuorten työympäristönä kiinnitetään erityistä huomiota.
- Arkkirakentamisesta tehdään hyvällä suunnittelulla arkkitehtuuria, joka kestää muodin vaihtelut.
- Ympäristöministeriö kehittää aluearkkitehtijärjestelmää tihentämällä verkostoa ja tarkistamalla aluearkkitehtien kelpoisuusehtoja.

- Uutta suunniteltaessa otetaan oppia myös vanhojen alueiden hyvistä ominaisuuksista.
- Tilaajat varaavat rakentamisprojektien suunnitteluun ja toteutukseen riittävästi aikaa, jotta rakentamisesta tulee hyvää sekä toiminnallisesti että esteettisesti ja teknisesti.
- Prosentti rakennus- ja korjausrakennuskustannuksista taiteeseen periaatetta toteutetaan kaavoituksessa sekä rakentamis- ja korjaushankkeissa.
- Talopakettirakentamisessa otetaan huomioon kulttuuri- ja luonnonympäristö.

Aurajokisuun kansallismaisema Läntinen rantakatu Valokuva: Samuli Saarinen





LAADUKAS YMPÄRISTÖ ON PERUSOIKEUS JA VETOVOIMATEKIJÄ

KAUPUNKIYMPÄRISTÖ TAVOITTEET

Kaupungit ja taajamat kehittyvät eläviksi ihmisten kohtauspaikoiksi kävelykatualueineen.

TOIMENPITEET

- Kaupunkikuntiin ja yli 6000 asukkaan kuntiin palkataan arkkitehteja ja suunnittelun asiantuntijoita rakennuslain määräämiksi maankäytön suunnittelijoiksi. Aluearkkitehdit toimivat kaupunki- ja taajamakuva-arkkitehteinä.
- Kunnat luovuttavat tontteja laatua painottavien suunnittelukilpailujen perusteella entistä enemmän.
- Lähiöiden julkisia palveluita kehitetään ja yksityisten palveluiden syntymiselle luodaan edellytyksiä. Uudiskohteissa palvelut toteutetaan samanaikaisesti asuntorakentamisen kanssa.
- Kaupunkien liikenne- ja palvelusuunnittelussa otetaan huomioon viihtyvyys sekä eri-ikäisten, esteellisten ja eri välineillä liikkuvien ihmisten tarpeet.
- Turun seudun kunnat perustavat yhteisen kansallisen kaupunkipuiston.

MAASEUTUYMPÄRISTÖ TAVOITTEET

Kylät säilyttävät ominaispiirteensä ja niiden ympäristöjä kehitetään perinteitä kunnioittaen ja samalla toimintoja rohkeasti ideoiden. Maaseudun vuosituhantinen kulttuuriympäristö saa tarvitsemaansa hienovaraista ja jatkuvaa hoitoa.

Seutukuntayhteistyöllä ja aluearkkitehtijärjestelmällä saadaan lisää asiantuntemusta pienien kuntien rakentamishankkeisiin.

TOIMENPITEET

- Maaseudun kehittämiseen ja ympäristönhoitoon varattuja avustuksia ja tukia käytetään ympäristöhankkeiden toteuttamiseen ja kylien kehittämiseen.
- Rumasti rakentuneita asemanseutuja ja kirkonkylä eheytetään ja niiden käyttöä elvytetään.

Venevaja, Kustavi
Valokuva: Ola Laiho



KESKEISET TOIMIJAT

Hyvän ympäristön luojia ovat julkiset ja yksityiset organisaatiot, yhteisöt, suunnittelijat, rakentajat sekä yksittäiset ihmiset rakennusten ja kulttuuriympäristöjen omistajina ja käyttäjinä.

Alinen katu, Uusikaupunki
Valokuva: Raimo Korhonen



KULTTUURIMAISEMA JA RAKENNUSPERINTÖ

Kulttuuriympäristö arkkitehtuurityyleineen ja rakennuksineen muuttuu koko ajan. Sen säilyttämisessä ja hoidon perusteluissa kunnioitetaan vanhaa ja katsotaan huomiseen.

TAVOITTEET

Uudistuvan kulttuurimaiseman vaalimisen ja kehittämisen tavoitteita ja ohjeita päivitetään yhteistyössä jatkuvasti eri toimijoiden kanssa.

Varsinais-Suomesta tulee vanhan ja uuden rakentamisen yhteen sovittamisen malliesimerkki. Rakennusperinnön uusiksi arvostetuiksi kohteiksi nousevat ympäristökokonaisuudet, arkiset, teolliset ja lähivuosisikymmenten kohteet sekä sisätilat.

Eri elinkeinot teollisuudesta maataloustuotantoon ottavat huomioon toimissaan kulttuuriympäristön.

Varsinaissuomalaiset hoitavat ja vaalivat vanhoja rakennuksiaan. Niiden omistamista ei pidetä taakkana vaan etuoikeutena. Vanhojen rakennusten ylläpitokustannuslaskelmat tehdään pitkällä aikavälillä ja harha vanhojen rakennusten hoidon kalleudesta hälvenee.

Kuistin ikkuna, Turku, 1870-luku
Valokuva: Maria Merikanto



TOIMENPITEET

- Rakennusuojelua ja vanhojen rakennusten ja ympäristöjen hoitoa edistäviä verohuojennuksia pannaan vireille.

- Tiehallinto suunnittelee ja parantaa tiestöä maiseman ja rakennetun ympäristön ehdoilla sekä korjaa tekemiään vaurioita.

- Kunnat selvittävät kulttuuriympäristöjensä hoidon virheet ja maisemavauriot sekä laativat viipymättä kulttuuriympäristöjensä suojelu-, käyttö- ja hoitostrategiat.

- Kunnat osallistuvat rakennuskantansa inventointiin jatkuvana, täydentyvänä prosessina.

- Lähivuosisikymmenten arkkitehtuuria, rakennuksia ja alueita korjataan sekä ylläpidetään sisältä ja ulkoa hienovaraisesti. Lähtökohdiksi otetaan niiden ominaisilme tyyleineen ja alkuperäismateriaaleineen.

- Valtio, kunnat ja seurakunnat huolehtivat omistamiensa rakennusperintökohteiden hoidosta ja arvostavat niitä.

- Uudisrakentaminen sopeutetaan vanhaan eikä käyttökelpoisia rakennuksia pureta ilman erityisen painavia syitä.

- Vanhat rakennukset otetaan niiden kulttuuriarvoille sopivaan uuteen käyttöön, mikäli vanha käyttötarkoitus on jatkossa mahdoton.

- Kaikkiin seutukuntiin perustetaan korjausrakentamiskeskukset. Rakennusten omistajille annetaan käytännönläheistä opastusta talojensa hoitamiseen.

- Rakentamismääräyksiä sovelletaan korjausrakentamisessa vanhojen rakennusten kohdalla niin, että niiden terveys ja arvo säilyvät.

- Korjausrakentamisen kasvavat tarpeet otetaan huomioon kouluttamalla osaavia korjausrakentajia ja restauroijia sekä rakennusperinnön tuntijoita.

Valokuva: Kira Suomalainen



KESKEISET TOIMIJA

Kulttuurimaiseman hoidossa ja vaalimisessa ovat keskeisessä asemassa kunnat, vanhojen rakennusten ja ympäristöjen omistajat, niiden käyttäjät, Turun maakuntamuseo ja muut museot, korjausrakentamiskeskukset, Lounais-Suomen ympäristökeskus, taidetoimikunta, rakennuskulttuuriyhdistykset, korkea- ja ammattikorkeakoulut sekä erilaiset projektit.



Kiva, Salo
Arkkitehti: Erik Bryggman, 1938
Valokuva: Maria Merikanto

YMPÄRISTÖKASVATUS, -KOULUTUS JA -TUTKIMUS

Arkkitehtuurin ja hyvän ympäristön elementtien ymmärtäminen avaa kokemusmaailmaa. Rakentamisen laatua, maankäytön suunnittelua ja lainsäädäntöä koskevalla kansalaiskasvatuksella paranevat niin elämänhallinta kuin vaikuttamisen mahdollisuudet.

TAVOITTEET

Arkkitehtuuri- ja ympäristökasvatuksen määrä kasvaa kaikissa koulutusasteissa ja yhdistysten toiminnassa. Ympäristökasvatus luo perustan viikkaalle kansalaiskeskustelulle.

Turkuun perustetaan vuonna 2011 kansainvälinen rakennettun ympäristön tutkimus- ja jatkokoulutusyksikkö, Bryggman-instituutti. Se vetää puoleensa rakennettua ympäristöä koskevaa osaamista ja kokoaa yhteen olemassa olevaa tietoa ja taitoa.

TOIMENPITEET

- Rakentamisen ja kulttuuriympäristön toimijat määrittävät yhdessä maankäytön suunnittelua, arkkitehtuuria, kulttuuriympäristöä ja rakentamista koskevan opetuksen tavoitteita ja suunnittelevat opetuskokonaisuuksia. Eri kouluasteet, kansalaisopistot, päiväkodit ja yhdistykset ja muut toimijat toteuttavat niitä oman toimintansa lähtökohdista tilaamalla opetusta alan asiantuntijoilta.

- Arkkitehtuurin perusopetus käynnistetään kunta-yhteistyöllä kaikissa seutukunnissa valtakunnallisten opetussuunnitelmien perusteiden mukaisesti.

- Kaikissa kunnissa tehdään kulttuuriympäristö- ja arkkitehtuurikohteiden esitteet kiertokäyntireitteineen ja polkuineen.

- Museot lisäävät arkkitehtuuria, rakentamista ja rakennettua ympäristöä koskevaa toimintaansa.

- Bryggman-instituutti käynnistyy Turun kaupungin, korkeakoulujen ja muiden toimijoiden yhteistyöllä. Siitä luodaan kansainvälinen arkkitehtuurin, rakentamisen ja yhdyskuntasuunnittelun monitieteellinen sekä -taiteellinen keskus. Sen toimintaan kuuluvat tutkimus, kehittäminen sekä jatko- ja täydennyskoulutus. Keskus seuraa myös arkkitehtuuripoliittisten ohjelmien toteutumista ja ylläpitää rakennettua ympäristöä koskevaa keskustelua. Instituutin perustamista koskeva selvitystyö alkoi jo vuoden 2005 lopulla.

- Rakennusten suunnittelijat, rakentajat sekä myöhemmät korjaukset selvitetään. Tiedot tuodaan asukkaiden ja käyttäjien nähtäville rakennukseen sopivalla tavalla.

- Rakennushankkeista tiedotettaessa nostetaan suunnittelija ja suunnitteluprosessi esille.

KESKEISET TOIMIJA

Ympäristökasvatuksen toteuttajina ja tilaajina keskeisiä ovat kuntien sivistystoimet, Turun maakuntamuseo ja muut museot ja yhdistykset. Bryggman-instituutin toteuttajina ovat turkulaiset korkeakoulut, ammattikorkeakoulut, SAFA, Turun kaupunki, Varsinais-Suomen taidetoimikunta, rakentamisen ja suunnittelun yhteisöt sekä yritykset.



Aukeaman kuvat: "Sarka" 1.palkinto Raision Pirilän alue, 2004
5E5 Turun kaupunkiseudun yleinen asemakaavallinen aatekilpailu
Tekijät: Jani Jansson ja Virve Väisänen

YLEISET TAVOITTEET

Kunnat luovat maankäytön suunnittelun ja kaavoituksen tavoitteilla ja määräyksillä Varsinais-Suomeen kaunista sekä ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti että kulttuurisesti kestävää ympäristöä.

Luottamushenkilöt ja viranhaltijat sitoutuvat hyvän ympäristön toteuttamiseen ja arvioivat sekä yhteisön että yksityisten etuja niin lyhyellä kuin pitkällä tähtäimellä. Taloudellisen edun tavoittelu ei saa uhata hyvän ympäristön rakentumista.

Kunnat vahvistavat rakennuslain mukaista asukkaiden kuulemista rakennetun ympäristön suunnittelu- ja päätösprosesseissa. Kaavoituksesta ja ympäristöstä käydään julkista arvokeskustelua.

Rakennuslakia muutetaan siten, että kaavoitukseen, jotka eivät ole hyvän yhdyskuntasuunnittelun mukaisia tai ota huomioon rakennusperintöarvoja voidaan vaikuttaa rakennussuojeluesityksen tavoin.

YLEISET TOIMENPITEET

- Kunnat sitoutuvat myös maankäyttö- ja rakennuslain laadullisiin ja sisällöllisiin tavoitteisiin. Ne asettavat aina laatukriteerit kaavoitusta koskeviin päätöksiinsä ja niiden toteuttamiseen.
- Kunnat lisäävät yleis- ja asemakaavoitustaan ja suuntaavat niihin resursseja. Yleis- ja asemakaavoitus tehdään riittävän suurina kokonaisuuksina tilaa jäsentäen. Vanhat kaavat tarkistetaan ja niitä uudistetaan tarpeen mukaan.
- Kunnat vaativat maankäytön suunnitelmiin niiden havainnollistamisen.
- Kaavoitus tehdään aina riittävän ajoissa ennen rakentamisen käynnistämistä, jotta vältytään poikkeamismenettelyiltä.
- Rakennuslupaa, toimenpidelupia tai kaavamuutosta haettaessa on esitettävä asianmukaiset suunnitelmat.
- Kaavoitus ottaa kantaa teiden ja katujen linjauksiin, korkeuteen ja leveyteen. Liikenneväylien ja katujen tasaus suhteutetaan rakennetun ympäristön korkeusasemiin.



MAANKÄYTÖN SUUNNITTELU JA KAAVOITUS

Lakisääteinen kuntien maankäytön suunnittelu ja kaavoitus määrittää paikkakuntien fyysiset ja henkiset ympäristöt sadoiksi vuosiksi. Kaavoitus ja maankäytön suunnittelu ovat avainasemassa kaupunkien, asutuskeskusten ja kylien muotoutumisessa, uudis- ja korjausrakentamisen laadussa sekä kulttuuriympäristön ja rakennusperinteen säilymisessä.

KULTTUURIYMPÄRISTÖ TAVOITTEET

Kaavoitus ja maankäytön suunnittelu ottavat huomioon ja varmistavat kulttuuriympäristöjen rakennusperinnön säilymisen yksittäisiä rakennuksia laajempina kokonaisuuksina.

TOIMENPITEET

- Kunnat ottavat huomioon kulttuuriympäristöjen säilyttämisen yleis- ja asemakaavoissaan ja varmistavat kaavamääräyksillään uuden rakentamisen soveltuvuuden ympäristöönsä. Asemakaavat päivitetään suojelumerkintöjen osalta ajanmukaisiksi.
- Kaavoista poistetaan purkamisiin johtavat ylisuuret rakennusoikeudet.

KAUPUNKIYMPÄRISTÖ TAVOITTEET

Kaupunki- ja taajamasuunnittelulla luodaan jäsen-tyvää, hierarkialtaan ymmärrettävää arkkitehtonista tilaa. Kunnat ohjaavat kaavoituksella uudis- ja täydennysrakentamista niin, että asutuskeskuksista ja lähiöistä tulee monimuotoisia, eläviä sekä viihtyisiä.

Kokonaissuunnittelu mahdollistaa aukoiden ja maisemallisten kiinnekohtien luomisen sekä uusien katu-, tie- ja viheralueratkaisujen tekemisen. Se ottaa myös huomioon eri ryhmien tarpeet liikennesuunnittelussa

TOIMENPITEET

- Kunnat luovat yleiskaavoituksella kaupunkikuvansa kehittämistavoitteet.
- Kaupungit antavat suunnitteluun ja rakentamiseen ohjeita mm. kaupunginosittain tai kortteleittain kokonaisuuden hallitsemiseksi
- Taajamien täydennysrakentamisessa muistetaan, että myös aukea tila on tärkeää.
- Suunnitteluvarausjärjestelmän käytöstä luovutaan.

MAASEUTUYMPÄRISTÖ TAVOITTEET

Maaseudun kaavoituksessa kunnioitetaan kulttuuri- ja luonnonmaisemaa. Maankäytön suunnittelulla luodaan tiiviitä kyliä ja kirkonkyliä sekä säilytetään avara peltomaisema viljelykäytössä. Uudisrakentaminen sijoitetaan herkkävaistoisesti suunnitellen tiivistämään olemassa olevia kyliä tai tukeutumaan niihin.

TOIMENPITEET

- Maaseutukunnat turvaavat rakentamisen ja maankäytön suunnittelulla kulttuurimaiseman säilymisen ja sen hienovaraisen kehittämisen.
- Kunnat tekevät yhteistyötä rakentamisen ja maankäytön suunnittelussa ja ohjauksessa saadakseen käyttöönsä entistä monipuolisempaa asiantuntijuutta.
- Kunnat laativat kaavoihin rakennustapaohjeet kylien eheyttämiseksi. Niissä kiinnitetään huomiota myös pihapiireihin, joissa niin pää- kuin ulkorakennukset ovat tärkeitä.
- Maankäytön suunnittelu luo eron kaupunki- ja maaseutuympäristöjen välille.

KESKEISET TOIMIJAT

Maankäytön suunnittelu ja kaavoitus ovat kuntien lakisääteistä toimintaa, johon kansalaiset, järjestöt ja viranomaiset voivat vaikuttaa.





RAKENTAMISEN OHJAUS JA TARKASTUS

Kunnat tekevät yhdessä kuntarajoista riippumattomat samansuuntaiset rakentamisen ja sen koko ketjun ohjauksen pelisäännöt. Tämä palvelee niin rakennuttajia kuin laadukasta suunnittelua ja rakentamista.

TAVOITTEET

Rakennusvalvonnasta tulee vielä enemmän aktiivinen, neuvova ja laatua korostava rakennusalan toimija.

TOIMENPITEET

- Kunnat perustavat yhteisiä rakennusvalvontayksiköitä. Niihin kootaan monipuolista rakentamisen asiantuntijuutta. Yksikkö pystyy laadukkaaseen palveluun ja ohjaukseen rakentamisen eri alueilla. Myös pienten paikkakuntien jääviysongelmat ratkeavat.
- Eri rakennusalan toimijat arvioivat kriittisesti käyttämiään normeja, toimintatapoja ja asenteita. Rakentamisen laatua heikentävät säännöt ja käytännöt muutetaan.
- Rakennusvalvonta toteuttaa ja ohjaa kaavoitusta yhteistyössä kaavoittajan kanssa.
- Rakennuslupahakemuksiin pitää liittää taajama-kuva-asiantuntijaelimen lausunto.
- Taajama-alueilla rakennuslupapöytäkirjoista on käytävä ilmi, miten rakennus liittyy laajemmin olemassa olevaan ympäristön rakennuskantaan.
- Rakennusten ja ympäristön hoidon ja parantamisen määrätietoisella valvonnalla ylläpidetään ympäristön laatua ja kuntoa.
- Rakennusvalvonnat tiukentavat opasteiden, mainosten ja ympäristön muiden väliaikaisten visuaalisten elementtien lupia ja tekevät niitä koskevat hyvät ohjeet.
- Rakennusvalvonnat neuvovat rakennuttajia ja suunnittelijoita jo ennen rakennusluvan jättämistä.
- Rakennusvalvonnan oheen perustetaan korjausneuvontapisteitä.
- Rakennusvalvonnat ja aluearkkitehdit tekevät yhteistyötä.



Tämä ja edellinen sivu: Koysitehdas, Turun konservatorio
Turun taiteen ja viestinnän oppilaitos
LPR-arkkitehdit Oy 1991-1994, 1995 – 1997
Valokuvat: Ola Laiho

KESKEISET TOIMIJAT

Kunnat lakisääteisesti, asiantuntijoina mm. Turun maakuntamuseo ja muut museot ja kotiseutuyhdistykset ja osallisina asukkaat.



"Tuberkuloosiparantolan isäntinä ovat 52 Varsinais-Suomen kuntaa. Itse parantolarakennus, samoin kuin myös kaikki sivurakennukset ovat rakennetut arkkitehti Alvar Aallon piirustusten mukaan ja rakennustyöt tehdyt sisutuksia, maalauksia ja viimeistelyjä myöten hänen valvontansa alla, ollen tyyli kauttaaltaan uus asiallinen eli funktionalistinen. Juuri tämä rakennustyyli sekä erinnäiset rakennusteknilliset uutuudet lienevät päätekojoita, joitten takia tämä laitos on tullut erikoisuudeksi ja kaukaistenkin vieraitten käyntipaikaksi." Varsinais-Suomen tuberkuloosiparantola, M.M. Sukkisen artikkeli, Varsinais-Suomen maakuntakirja 5, Turku 1934

Paimion parantola, Paimio
Arkkitehti: Alvar Aalto, 1929-33
Valokuvat: Viri Teppo-Pärnä ja Milla Järvipetäjä

ARKKITEHTUURIPALVELUIDEN TILAAMINEN

Hyvän arkkitehtuurin toteuttaminen vaatii osaamista suunnittelija- ja asiantuntijapalveluiden hankkimisessa. Edulliselta näyttävä ratkaisu voi olla sitä lyhyellä aikavälillä, mutta se voi osoittautua ajan mukaan kalliiksi ja yhteisön kannalta kestäättömäksi.

TAVOITTEET

Varsinaissuomalaiset kunnat toimivat esimerkiksi suunnittelupalvelujen tilaajina ja ne käyttävät laadukkaita suunnittelijoita.

Julkiset ja yksityiset rakentajat tuntevat ympäristövastuunsa ja laskevat valitsemiensa ratkaisujen kokonaistaloudelliset ja pitkäaikaiset vaikutukset.

Rakennushankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa laatu ja ammattitaito määritetään hankintahetken halvempaa hintaa tärkeämmäksi.

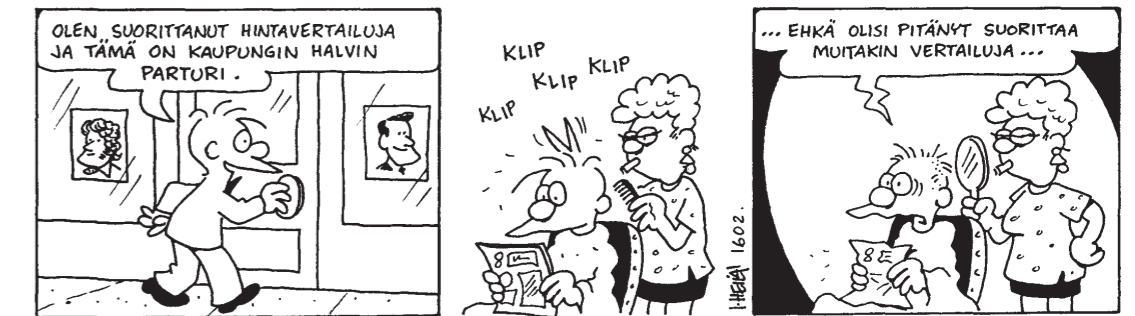
Rakentamisen ja maankäytön suunnittelua opitaan tilaamaan paremmin ja siihen saadaan konkreettisia ohjeita. Kertarakentajalle tehdään arkkitehtuurisuunnittelun tilaaminen helpommaksi.

TOIMENPITEET

- Rakentamisen ja maankäytön suunnittelu ja toteutus kilpailutetaan niin, että suunnittelutyön eri vaiheet laatuksiteerineen on yksilöity.
- Tarjouspyyntömalleja tuotetaan yksityiselle ja julkisille rakennuttajille helposti saataville.
- Pienet kunnat tilaavat yhdessä rakentamisen ja maankäytön suunnittelua.



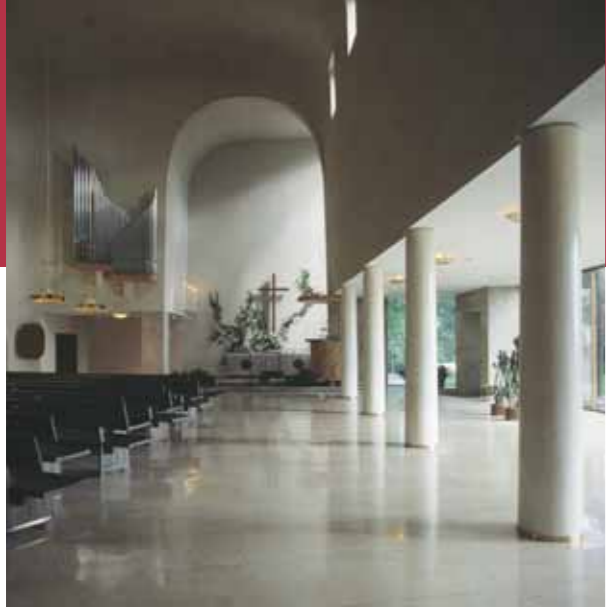
17



Julkaistu luvalla © I. Heila/Bulls

KESKEISET TOIMIJA

Yksityiset ja julkiset rakennuttajat, ohjeiden osalta kuntaliitto, SAFA ja taidetoimikunta



Ylösnousemuskappeli
Arkkitehti: Erik Bryggman, 1941
Valokuvat: Ola Laiho, Kira Suomalainen
ja Milla Järvipetäjä

LINKKEJÄ

Curatio, Turunmaan korjausrakentamisyhdistys ry: www.curatio.parnet.fi

Ekologisen rakentamisen ja asumisen yhdistys: <http://rakas.kulma.net>

EU:n kulttuurisivut/ arkkitehtuuri: <http://europa.eu.int/comm/culture/portal/activities/architecture>

Hyötötietoa asumisesta ja rakentamisesta: www.asuntotieto.com

Lounais-Suomen ympäristökeskus: maankäyttö ja rakentaminen, kulttuuriympäristöt:
www.ymparisto.fi

Maankäyttö- ja rakennuslaki: www.finlex.fi opas maankäyttö- ja rakennuslain ymmärtämiseen: <http://arkisto.sll.fi>

Maaseutu- ja perinnemaiseman suojelu: www.sll.fi/toiminta/maaseutu

Museovirasto, rakennusperintötietoa: www.nba.fi, www.rakennusperinto.fi

Opetushallitus, www.edu.fi/projektit/tammi/ ja www.edu.fi

Tietoa Erik Bryggmanista: www.yle.fi/teema/sininenlaulu

Rakennusalan tietopalvelu: www.rakennustieto.fi

Rakennuskulttuuritalo Toivo: www.pori.fi/smu/toivo

Rakennusperinteen ystävät: www.tuuma.net

Rakennusperintökeskus: www.gysinge.nu

Suomen arkkitehtiliitto SAFA: www.safa.fi

Suomen kylätoiminta ry: www.maaseutuplus.net

Suomen rakennustaiteen museo: www.mfa.fi

Tulevaisuuden koti -hanke: www.uiah.fi/futurehome

Turun Seudun arkkitehdit SAFA: <http://turku.safa.fi>

Turun kaupunki, ympäristösivut, Turun maakuntamuseon sivut: www.turku.fi

Uudenkaupungin Vaso-korjausrakentamiskeskus: www.lsktol.fi/rakennusklinikka/vaso.htm

Valtioneuvoston arkkitehtuuripoliittinen ohjelma www.minedu.fi/julkaisut

Varsinais-Suomen liitto, kulttuuriympäristö, maakuntakaava, maakuntaohjelma ym. www.varsinais-suomi.fi

OHJELMATYÖSTÄ

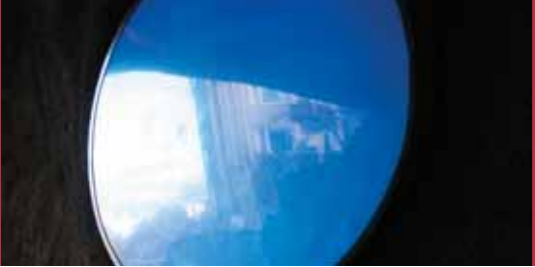
Ohjelman materiaalia on koottu tulevaisuuden tutkimuksen metodeja käyttäen tulevaisuusverstaissa ja asiantuntijaryhmässä.

Ohjelman asiantuntijaryhmässä ovat olleet mukana arkkitehti Soilikki Franssila, arkkitehti Timo Hintsanen, arkkitehti Pia Helin, arkkitehti Sakari Himanen, arkkitehti Ola Laiho, arkkitehti Tarmo Mustonen, arkkitehti Heikki Saarento ja kulttuurisihteeri Jukka Vehmas.

Tulevaisuusverstaissa olivat mukana korkeakouluharjoittelija Pamela Andersson, korkeakouluharjoittelija Niina Bergius, arkkitehti Soilikki Franssila, Salon kaupunginarkkitehti Jarmo Heino, arkkitehti Sakari Himanen, arkkitehti Antti Jaatinen, tutkija Kaarin Kurri, FM Mikko Laaksonen, pääsihteeri Maria Merikanto, arkkitehti Tarmo Mustonen, arkkitehti Raimo Narjus, arkkitehti Heikki Saarento, korkeakouluharjoittelija Hannele Teräs, arkkitehti Elli Toikka sekä kulttuurisihteeri Jukka Vehmas.

Verstaissa ideoitiin vapaasti arkkitehtuuripoliittisen ohjelman tavoitteita sekä työstettiin niiden toteuttamiskeinoja ja vaikutuksia. Asiantuntijaryhmä seuloi ohjelmaan keskeiset teemat verstaistyön pohjalta. Ohjelman tekstiluonnoksen kirjoittivat hankkeen asiantuntijaryhmän ja arkkitehti Soilikki Franssilan ohjauksessa asiantuntijaryhmän ja verstaisten materiaalista Varsinais-Suomen taidetoimikunnan pääsihteeri Maria Merikanto apunaan korkeakouluharjoittelijat Hannele Teräs ja Lasse Rintakumpu.





Galan Silmä
Taiteilija: Kimmo Ojaniemi, 1998
Valokuva: Kira Suomalainen

TOIMENPIDEPANKKI

Toimenpidepankissa on ohjelmatyön aikana syntyneitä ja muiden toimijoiden strategioista poimittuja toteuttamiskelpoisia ideoita. Ideat on järjestetty ohjelman lukujen mukaisesti ja ne ovat vapaasti kaikkien käytössä.

20 Laadukas ympäristö on perusoikeus ja vetovoimatekijä

- Kunnat vähentävät yhdyskuntasuunnittelun keinoin elinympäristön haittoja, kuten melua, hajuja, huonoa ilman laatua, tuulitunneleita, epämiellyttäväksi ja vääramittakaavaisiksi koettuja tiloja.

- Vuodenaikojen vaikutukset asuinympäristöjen viihtyvyyteen otetaan huomioon.

- Ympäristöongelmia ratkotaan yhdessä naapurikuntien kanssa.

- Kunnat ja niissä toimivat ympäristö- tai kotiseutuyhdistykset laativat arvomiljoille hoitosuunnitelmat.

- Kyliin, taajamiin ja kaupunkeihin tehdään yksilölliset, niiden erityispiirteitä korostavat valaistukset, unohtamatta pimeän ja säätelemättömän luonnonvalon merkitystä.

- Kunnat parantavat sisääntuloteiden rakennusten ja ympäristöjen hoidon ja suunnittelun tasoa.

- Linja-autopysäkkien muotoilua ja viihtyvyyttä lisätään.

- Kuntalaiset perustavat rakennettua ympäristöä ja arkkitehtuuria vaalivia ja edistäviä yhdistyksiä.

- Aidot materiaalit nostetaan uudelleen arvoonsa.

- Asuinympäristöt pidetään siisteinä ja kylissä järjestetään pihakilpailuja. Suomalaiseen maisemaan sopivien pihojen perinnettä, suunnittelua ja hoitoa opetetaan.

- Ympäristö- ja paikkasidonnaisia taideprojekteja toteutetaan laajasti monialaisella yhteistyöllä.

- Visuaalisten taiteiden ja rakentamisen yhteistyöllä luodaan mielenkiintoisia ympäristöjä. Katso rakentamisen hankintaprosessit/prosenttiperiaate.

- Varsinaissuomalaista laatuarkkitehtuuria esitellään olemassa olevilla internetsivustoilla.

- Varsinais-Suomen liitto ja taidetoimikunta perustavat vuosittain jaettavan arkkitehtuuri- ja ympäristöpalkinnon.

Ympäristökasvatus, -koulutus ja -tutkimus

- Kotiseutukasvatuksella vahvistetaan ihmisten juuria ja samalla kiinnostusta kotipaikkakunnan ympäristöä kohtaan.

- Kaikki koulutuslaitokset järjestävät entistä enemmän arkkitehtuuria ja rakennettua ympäristöä käsitteleviä seminaareja ja muita koulutustilaisuuksia.

- Ympäristöasioita hoitavat julkiset tahot ja oppilaitokset järjestävät rakennettuun ympäristöön toimilaan ja päätöksillään vaikuttaville viranhaltijoille ja luottamushenkilöille alan lainsäädäntöön liittyvää koulutusta.

- Oppilaitokset sekä muut julkiset ja yksityiset toimijat tarjoavat rakennusalan yrittäjille, isännöitsijöille ja kiinteistöjen omistajille hyvän uudis- ja korjausrakentamisen sekä huollon koulutusta. Aiheista julkaistaan myös ohjekirjoja.

- Arkkitehtuurin, ympäristökasvatuksen ja rakentamisen laadun virtuaaliopetus käynnistetään oppilaitoksissa, joilla on jo virtuaaliopetusta. Arkkitehtuurin, ympäristökasvatuksen ja rakentamisen laadun verkkolinkkejä kootaan.

Vanha Akatemiantalo
Arkkitehti: Carl Christoffer Gjörwell, 1815

Tiedon häivä - muistomerkki Turun vanhan akatemian perinnölle
Taiteilija: Maaria Wirkkala, 2003
Valokuva: Kira Suomalainen





- Varsinaissuomalaiset museot aloittavat säännöllisen kulttuuriympäristökasvatuksen ja vahvistavat yhteistyötään koulujen, päiväkotien ja muiden peruspalveluita tarjoavien toimijoiden kanssa.
- Yhdistykset, museot, koulut ja yksittäiset ihmiset työstävät ympäristön, paikallishistorian ja rakennus-suojelun kysymyksiä.
- Rakennettuun ympäristöön liitetään siihen kuuluvat tarinat ja historia.
- Varsinais-Suomessa järjestetään säännöllisesti arkkitehtuuri- ja kulttuuriympäristökävelyjä sekä -retkiä.
- Kunnat tilaavat arkkitehtuuria ja ympäristökasvatusta koskevaa opettajien täydennyskoulutusta.
- Koulut käynnistävät kummiarkkitehtitoimintaa.
- Turun kaupunki käynnistää jälleen arkkitehtuuri-koulu Erkkerin toiminnan.
- Rakentamisesta ja rakennetun ympäristön suunnittelusta tarjotaan runsaasti materiaalia medioille.
- Rakennettua ympäristöä ja arkkitehtuuria käsittelevää kirjallisuutta ja tutkimusta julkaistaan huomattavasti nykyistä enemmän ja jo olemassa olevia tehdään tunnetuksi.

Maankäytön suunnittelu ja kaavoitus

- Kaavoitukseen ja maankäytön suunnitteluun otetaan asiantuntijoiksi myös taiteen ammattilaisia.
- Ihmisille luodaan arkipäivän kohtaamispaikkoja.
- Eri vuodenaikojen merkitys ihmisten kohtaamisessa ja liikkumisessa otetaan huomioon. Pururatojen ja luistelukenttien rinnalle tehdään kaupunki- ja metsäpolkuja ja luonnonjäisiä luistelureittejä.
- Historiallisen tiestön käyttöä kulttuuri- ja retkeilyreitteinä lisätään.
- Jokivarret otetaan erityiseksi varsinaissuomalaisen maiseman ja asutuskeskusten hoitokohteiksi.
- Varsinaissuomalaiset kunnat toteuttavat koko maakunnan kulttuurimaiseman inventoinnin (VARAKUM) maankäytön suunnittelun perustaksi.
- Vanhoja rakennustaitoja ja tekniikoita opetellaan yhdessä kylissä ja kaupunginosissa. Teemoina ovat esimerkiksi talolle terveellinen eristäminen, maalin keittäminen, hirsityöt, pähvikatot ym.
- Kulttuurimaiseman osaksi mielletään myös perinnebiotoopit ja laiduntavat eläimet.

Kaupunkiympäristö

- Liiallisia opasteita, kylttejä ja mainoksia karsitaan teiden varsilta ja kaupunkikuvasta.
- Kaupunkikeskustoihin luodaan laajoja kävelyalueita.
- Liikunta-, kuntoilu- ja virkistysmahdollisuuksien takaamiseksi kehitetään sekä lisätään vihervyöhykkeitä sekä ulkoilureittejä.

Maaseutu ympäristö

- Maaseudun yhdistykset ja kylätoimikunnat tekevät maaseudun kehittämiseen varatuilla rahoilla kyläsuunnitelmia ja niissä kiinnitetään huomiota paikallisiin arvoihin ja rakennusperinteisiin sekä säädellään uudisrakentamista ja rakennustapoja.
- Kunnat säilyttävät saaristokylät elävinä määrätteisellä maankäyttö- ja palvelupolitiikalla.
- Rantojen rakentamisessa siirrytään maastollisiin ja ympäristön arvot huomioon ottaviin kriteereihin.
- Olemassa olevaa käyttökelpoista rakennettua ympäristöä ja rakennusosia ei tuhota vaan korjataan.

Rakentamisen ohjaus ja tarkastus

- Maankäyttö- ja rakennuslaissa nostetaan rakennustarkastajan kelpoisuusvaatimuksia.
- Toimia puurakentamisen lisäämiseksi vahvistetaan.

Rakentamisen hankintaprosessit

- Suunnittelijan valintaan ja tarjouspyyntöjen tekemiseen järjestetään koulutusta.





JULKAISIJAT
VARSINAIS-SUOMEN LIITTO JA VARSINAIS-SUOMEN TAIDETOIMIKUNTA
ISBN 12785689 572Q 8
ULKOASU JA TAITTO
MILLA JÄRVIPETÄJÄ JA MARIA MERIKANTO

Turun Sanomien talo
Arkkitehti: Alvar Aalto, 1930
Valokuva: Kira Suomalainen